

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan (III) kokous 2/2020

Aika 7.5.2020, klo 13.00–16.00

Paikalla etäyhteydellä

Puheenjohtaja Mika Leppinen
Varapuheenjohtaja Joonas Gustafsson

Koiratoiminta

Tapio Eerola, Suomen Kennelliitto ry
(~~Pauliina Lehtola~~)

Kissatoiminta

Veikko Saarela, Suomen Kissaliitto
(~~Mari Vainionpää~~)

Hevostoiminta

Martti Tala
(~~Katja Hautala~~)

Eksoottisten eläinten harrastustoiminta

Jarmo Perälä
(~~Markku Varjo~~)

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskeva tutkimus

Laura Hänninen, Helsingin yliopisto
(~~Tarja Koistinen, Luonnonvarakeskus~~)

Seura- ja harrastuseläinten pitoon liittyvä etiikka

Paula Hirsjärvi
(~~Elisa Aaltola~~)

Ruokavirasto

Sari Salminen
(~~Marjukka Anttila~~)

Käytännön eläinsuojeluvalvontatyötä tekevä viranomaisen

Maria Wahlfors, Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö
(~~Jessica Löfgren-Eriksson, Etelä-Suomen aluehallintovirasto~~)

Vapaaehtoinen eläinsuojelutyö

Maria Lindqvist, SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
(~~Laura Uotila, Eläinsuojeluliitto Animalia~~)

Käytännön eläinlääkintätyö

Marika Melamies
(~~Suvi Heinola~~)

Seura- ja harrastuseläinkauppiat

Päivi Tiitinen
(~~Harri Ahokas~~)

Kuluttajat

Timo Niemi, Kuluttajaliitto Oy
(~~Santeri Pionimäki~~)

Pysyvä asiantuntija

Susanna Ahlström, maa- ja metsätalousministeriö

Pöytäkirja

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen 13.15. Läsnäolijat todettiin ja kokous järjestäytyi. Paikalla oli 9 jäsentä ja 3 varajäsentä.
2. Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.
3. Eläimeen kohdistuvan rikoksen rangaistavuudesta alusti keskustelua OTT, rikos- ja prosessioikeuden yliopistonlehtori Tarja Koskela. Eläinten kaltoinkohtelun kriminalisoinnilla on haluttu yhteiskunnassa osoittaa, että eläinten huono kohtelu tai laiminlyönti ei ole moraalisesti hyväksyttävää. Kun eläimen kaltoinkohtelu kuitenkin on tapahtunut, siitä langetettavan rangaistuksen on oltava oikeassa suhteessa rikoksen vakavuuteen. Rangaistusta määrättäessä on otettava huomioon rangaistuksen määrään ja lajiin vaikuttavat perusteet sekä rangaistuskäytäntöjen yhtenäisyys. Rangaistus on mitattava oikeudenmukaisessa suhteessa teon vahingollisuuteen, vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin ja muuhun tekijän syyllisyyteen. Oikeudessa eläimiin liittyvät rikokset eroavat ihmisiin liittyvistä siinä, että eläin rinnastetaan tavaraan: se on 'varallisuus oikeudellinen esine' eli omaisuutta, jolla voidaan käydä kauppaa.

Eläinsuojelurikos edellyttää aktiivista tekemistä, tahallista laiminlyöntiä tai törkeää huolimattomuutta sekä julmuutta ja raakuutta. Rikoslain mukaan ”joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pahoinpitelemällä, liiallisesti rasittamalla, jättämällä tarpeellista hoitoa tai ravintoa vaille [...] kohtelee eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa aiheuttaen, on tuomittava eläinsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”. Perusmuodon ohella rikoslaista löytyvät myös törkeä ja lievä eläinsuojelurikos sekä eläintenpitokielto. Lisäksi eläinsuojelulaissa on säädetty eläinsuojelurikkomuksesta. Jos rikos on tehty erityisen raa’alla tai julmalla tavalla, rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä eläimiä tai rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tekijä tuomitaan törkeästä eläinsuojelurikoksesta vankeuteen. Jos taas teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, kyseessä on lievä eläinsuojelurikos ja seurauksena on vain sakkorangaistus. Eläinsuojelurikkomus on tekemuodoista lievin, mutta sekin edellyttää tahallisuutta tai huolimattomuutta. Eläinsuojelurikkomuksesta voidaan tuomita esimerkiksi silloin, kun henkilö rikkoo eläintenpitokieltoa tai toimii välikätenä eläintenpitokiellon rikkomiseksi.

Eläintenpitokielto ei ole rangaistus vaan turvaamistoimi, jottei eläin joutuisi uudestaan rikoksen kohteeksi. Eläintenpitokielto voidaan määrätä rikoksen johdosta, mutta se ei edellytä henkilön tuomitsemista rangaistukseen; seuraamuksena voi siis olla pelkästään eläintenpitokielto. Kiellon saanut henkilö ei saa omistaa, pitää eikä hoitaa eläimiä eikä vastata eläinten hyvinvoinnista.

Tutkimuksessaan Tarja Koskela kävi läpi vuosilta 2011-2016 käräjäoikeuksien eläinsuojelurikoksista antamat tuomiot (588 kpl) sekä tapaukset, joissa syyte eläinsuojelurikoksesta oli tuomioistuimessa hylätty (51 kpl). Toisessa tutkimuksessaan Koskela analysoi käräjäoikeuksien vuosina 2011–2018 törkeistä eläinsuojelurikoksista (39 kpl) antamia tuomioita. Tuomiot jakautuivat käräjäoikeuksittain hyvin epätasaisesti, mikä oli havaittu jo aiemmissakin tutkimuksissa.

Eläimiin kohdistuneista rikoksista tuomittuihin rangaistuksiin ja seuraamuksiin tuli jonkin verran muutoksia, kun lakiin lisättiin törkeä eläinsuojelurikos vuonna 2011; esimerkiksi pysyvien eläintenpitokieltojen määrä romahti ja pitkien, yli 10 vuoden eläintenpitokieltojen määrä väheni oleellisesti, vaikka lainsäädännön muutoksella ei tähän pyritty. Tosin eläintenpitokieltoja on onnistuttu antamaan myös lainvastaisesti, kuten eläintenpitokieltoon tuomittu maatalouslomittaja, joka kuitenkin sai lomittajan työssään hoitaa eläimiä (eläintenpitokieltoon tuomittu ei

yksiselitteisesti lain mukaan saa hoitaa eläimiä). Koskelan mukaan tästä näkyy, että tuomioistuimissa lisäkoulutus olisi tarpeen.

Eläinsuojelurikoksista tuomittaessa on Koskelan mukaan käytetty eniten rangaistusasteikon alaosaa, toisin kuin esimerkiksi huumausainerikoksissa, joista usein tuomitaan ankaria rangaistuksia. Rattijuopumusrikoksistakin, jotka ovat oikeudellisesti samantyyppisiä kuin eläinsuojelurikokset, tuomitaan keskimäärin kovemmin kuin eläinsuojelurikoksista. Eläinsuojelutuomioita myös langetetaan vuosittain huomattavasti pienempi määrä kuin esimerkiksi tuomioita (ihmisten) pahoinpitelyistä.

Koskela selvitti myös vuosina 2011–2018 annettuja tuomioita, joissa tekijää oli syytetty törkeästä eläinsuojelurikoksesta, mutta tuomio annettiinkin lievemmin rangaistavasta perustekomuodosta eli eläinsuojelurikoksesta (31 kpl). Käräjäoikeuden päätösten mukaan 58 %:ssa näistä teko ei ollut erityisen raaka tai julma, tai se ei kohdistunut huomattavan suureen määrään eläimiä. 'Suuresta määrästä' tosin oli ollut erilaisia näkemyksiä syyttäjällä ja tuomarilla. Joissain tapauksissa 'suuren määrän' linjaamisen puute näkyi hyvin selvästi: esimerkiksi 13 nautan hoidon laiminlyönti oli tuonut tuomion törkeästä eläinsuojelurikoksesta, mutta 27 kissaan kohdistunut, törkeänä syytetty teko sen sijaan tuomittiin perusmuotoisena. Muita syitä perusmuotoisena tuomitsemiseen olivat käräjäoikeuden päätösten mukaan mm. tahallisuuden puute (vaikka myös perustekomuoto edellyttää tahallisuutta), tekijän mielenterveysongelmat ja se, ettei tekoa kokonaisuudessaan arvioiden katsottu törkeäksi.

Epäilty eläinsuojelurikos voi myös jäädä kokonaan syyttämättä. Koskela tutki väitöskirjassaan muun muassa syyttämättäjättämispäätöksiä eläinsuojelurikoksissa. Syyttämättäjättämispäätöksissä on Koskelan mukaan parantamisen varaa: syyksi on esimerkiksi todettu, ettei tapahtuneesta ole näyttöä, vaikka näyttöä olisi ollut mahdollista hankkia. Ongelmana on, että eläinsuojelutapauksia on niin vähän, ettei tuomioistumille kerry riittävästi rutiinia ja osaamista tapausten hoitoon. Eläinsuojelurikoksissa tuomioistuimen kokoonpanossa ei ole asiantuntijajäsentä eikä asiantuntijatodistelua käytetä. Koskelan mukaan rangaistuksilla ei yleensä ole ennaltaehkäisevää vaikutusta eläinsuojelurikoksissa, mutta tekoja ei myöskään vähennä se, että yhteiskunta ei tuomitse tekijää asianmukaisesti. Yhteiskunnallinen paine ajoi lisäämään lakiin törkeän tekemuodon, joten yleisellä mielipiteellä eläinsuojelurikosten tuomittavuuteen on merkitystä.

SEY:n tekemä selvitys samasta aiheesta viittasi myös osaamattomuuteen näytön antamisessa. Poliisin ammattitaitoa eläinsuojelutapausten hoidossa on arvosteltu, eikä poliisiammattikorkeassa anneta opetusta eläinsuojeluasioista vaikka poliisi on yksi eläinsuojelu- ja esitutkintaviranomaisista. Paljon jää siten poliisimiehen oman mielenkiinnon ja perehtyneisyyden varaan. SEY on kampanjoinut koko maahan samanlaista eläinpoliisijärjestelmää kuin Helsingissä on. Eläinsuojelurikosten erityispiirre on, että virkakoneiston perehtyneisyys (syyttäjät, tuomarit) vaikuttaa syyttämisiin ja tuomioihin.

4. Maa- ja metsätalousministeriöstä kerrottiin, että komission eläinten hyvinvointifoorumi (EU platform on animal welfare) ja Eurogroup for animals järjestivät nettiseminaarin, jossa keskusteltiin mm. eläinten verkkokaupasta, mutta aikaa aiheen käsittelyyn oli niukasti. Valtioiden rajoilla tapahtuvasta yhteistyöstä ja tiedon välittämisestä molempien maiden viranomaisille pentutehtailuun ja salakuljetukseen liittyen keskusteltiin, siitä oli kokemusta mm. Italiassa ja Itävallalla. Koirien ja kissojen kaupallisesta kuljetuksesta on tulossa ohje komission hyvinvointiforumilta, samoin hyvän käytännön oppaita koirien ja kissojen kasvatuksesta on tulossa kesän aikana vapaasti kommentoivaksi. Foorumin ja sen alatyöryhmien ohjeet eivät ole sitovia, mutta niitä kannattaa hyödyntää.

Koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä koskeva asetusluonnos on tulossa lausunnoille pian ja neuvottelukunta ottanee siihen kantaa. Kissat eivät ole mukana tässä asetuksessa, mutta kun koirarekisteri tehdään, siinä on oltava mahdollisuus lisätä kissat mukaan myöhemmin. Rekisterin sisällöstä ja käytöstä säädetään tarkemmin asetuksessa. Rekisterin ylläpito tullaan hankkimaan ulkopuoliselta palveluntarjoajalta, ja siitä tehdään tarjouspyyntö. Ruokavirasto tulee vastaamaan rekisteristä.

5. Neuvottelukunnan ehdotus eläinten verkkokaupan vähimmäisstandardeiksi annettiin kommentoitavaksi kolmelle verkkokauppatoimijalle (tori.fi, nettimarkkina.com, lemmikkipalstat.net (apula). Ainoastaan tori.fi vastasi kommentointipyyntöön. Tori.fi ilmoitti puoltavansa ehdotuksen kaikkia kohtia, mutta toivoi siirtymäaikaa vuoden 2021 loppuun saakka vahvan tunnistautumisen osalta. Muita standardeja tori.fi noudattaa jo nyt. Neuvottelukunta piti siirtymäaikapyyntöä kohtuullisena. Hyvinvointilain luonnokseen valmistellaan pykälää eläinten verkkokaupasta, ja valmistelijoita kiinnostaisi tietää, miten muut alan toimijat suhtautuvat asiaan.
6. Vieraslajiasetuksen tulkinta seura- ja harrastuseläinten osalta herätti keskustelua, jota alustivat Päivi Tiitinen ja Joonas Gustafsson. Ongelmana on, että EU:n vieraslajilistalla oleviin eläinlajeihin (kuten punakorvakilpikonna) sovelletaan erilaista tulkintaa kuin kansallisella vieraslajilistalla oleviin lajeihin (kuten koirasusi). Kansallisen vieraslajiasetuksen mukaan vieraslajin (olemassa olevaa) eläintä ei saa enää luovuttaa uudelle omistajalle. Toivottiin, että koska lainsäädännössä esineen asemassa oleviin eläimiin kohdistuu omistusoikeus, tätä sovellettaisiin niin, että omistusoikeuden vaihto ihmiseltä toiselle sallittaisiin. Toisaalta olisi myös tunnistettava, että eläin ei ole esine, vaan tunteva olento. Asia päätettiin viedä tiedoksi ministeriöön ja vieraslajiasiain neuvottelukuntaan. Kyse on lain tulkinnan muutoksesta, joka koskee kaikkia kansallisia vieraslajeja, mutta ei ole tiedossa, millä perusteella tulkinnan muutos on tehty. Ongelmallista on, että tulkinta koskee vain vieraslajeja, ei muita eläinlajeja. Puheenjohtajisto pyytää jäseniä kommentoimaan taustapaperia Joonakselle, joka vetää kommentit yhteen ja tiedottaa jäseniä. Jatkokeskustelu ja päätöksenteko toteutetaan sähköisesti.
7. Muut asiat: Lemmikinottajan muistilistasta puuttuu vain koiranpidon kustannukset. Puheenjohtaja selvittää ne Kennelliitosta, jotta kannanotto saadaan julkaistavaksi.

Euroopan eläinten hyvinvoinnin neuvottelukuntien konsortio EuroFAWC:n kesäkuuksi sovittu kokoontuminen Berliinissä siirtyy koronatilanteen vuoksi vuodella eteenpäin. Sen tilalla järjestetään 16.6.2020 lyhyt etätapaaminen, jossa vaihdetaan maakohtaiset kuulumiset ja keskustellaan koronan vaikutuksista eläimiin.

Eläinsuojeluasiamiehen virka haussa, hakijoita haastatellaan parhaillaan.

8. Seuraava kokous pidetään etäyhteydellä 18.6. klo 13.00-16.00. Jatkossa kokoukset alkavat aina tasan klo 13.00.
9. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.26.